

Stålet och miljön

Om den svenska stålindustrins insatser för miljön
vad gäller stålets produktion, användning och återvinning.

STÅLET OCH MILJÖN

Denna skrift har tagits fram av civilingenjör
SVR Joakim Widman vid Stålbyggnadsinstitutet
på uppdrag av Jernkontoret under ledning av
Birgitta Lindblad och Helén Axelsson.

Projektets referensgrupp har bestått av representanter
från nordiska metallindustriföretag. Lärare från svenska
gymnasieskolor har givit synpunkter på innehållet.

Ett stort tack till er som bidragit med information,
idéer och kommentarer och till alla er
som fortsätter att arbeta för att trygga vår välfärd
och framtid och som satsar på miljön!

Stockholm 2001

Produktion: Wintjens Information AB.

Bildmaterialet är hämtad från Bildhuset, Inexa Profil, Jernkontoret, Korrosionsinstitutet, LKAB,
Pressens Bild, Sandvik Steel, Stålbyggnadsinstitutet, Uddeholm och Øresund BilledArkiv.

Boken är tryckt på Stora Fine, som är ett träfritt, obestruket, återvinningsbart Svanmärkt papper.

Tryckeri: Abrahamsons Tryckeri AB är Svanenlicensierat att producera miljömärkta trycksaker, vilket innefattar
miljöhänsyn från pappersval, tryckfärger och tryckplåtar till godkänd luftrening och avfallshantering.

Miljölicensen stämmer med nordiska kriterier för trycksaker och måste regelbundet förnyas.

FÖRORD

Miljökunskaper är nödvändiga för att vi ska kunna vara med och påverka vår och våra barns övergripande livssituation. När du har läst den här boken hoppas jag att du bättre ska kunna bedöma miljöfrågornas betydelse och kunna bemöta, kritisera eller kanske tillföra argument till den kontinuerliga miljödebatten. Den här boken berör de viktigaste miljöfrågorna som kan kopplas till materialet stål och dess användning i det svenska samhället. Innehållet har grundats på aktuella och tillgängliga fakta samt praxis. Syftet är att du ska kunna tillgodogöra dig både en helhetssyn och en inblick i detaljerade miljöfrågor.

Miljöfrågor påverkas ofta av känslomässiga och estetiska värderingar – men såna värderingar har jag bara valt att nämna i jämförande syfte. Sambanden mellan miljö och ekonomi är så svåra att ta fram att jag har använt några grova uppskattningar för att kunna ställa miljöfrågorna i relation till andra viktiga samhällsfrågor.

Det finns både nyttiga samspel och konflikter mellan stål och miljö, där vi alla kan bidra till att utnyttja samspelet och minimera konflikterna.

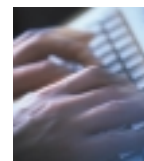
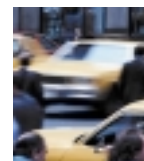
Låt nu inte dina nyvunna kunskaper bli liggande, utan använd dem och bättra gärna på dem. Dela gärna med dig! Stålet och miljön är två livsviktiga element för oss alla. Överallt och för all framtid.

Joakim Widman

Förklaringarna av de i texten kursiva orden är specifika för deras användning i texten. Orden kan ha ytterligare betydelser i andra sammanhang.

INNEHÅLL

1. STÅLET OCH MILJÖN	
Från järnålder till stålålder	9
Miljöbegrepp att begripa	11
Stålet i våra miljöer	12
2. STÅL I KRETSLOPPET	
Kretsloppen	15
De naturliga kretsloppen	15
Det tekniska kretsloppet	17
Vad tillverkar vi av stål?	18
Stål i bilar	20
Stål i byggnader	21
Konservburkens återvinning	22
Stål i kylskåpet	22
Återvinning och återanvändning	23
Hantering av restprodukter	24
3. STÅLTILLVERKNINGEN	
Från muskelkraft till datorkraft	27
Stål och stålsorter	27
Olegerade och låglegerade stål	27
Höglegerade stål	28
Från järnmalm till stål	28
Järn som råvara	29
Sintring och pelletisering	29
Malmbrytningens miljöpåverkande faktorer	29
Kol som råvara	30
Hur man tillverkar koks	30

Koksningens miljöpåverkande faktorer	30
Så gör man råjärn av malm	30
Masugnens miljöpåverkande faktorer ...	30
Så gör man stål	31
Pulvertillverkning	32
Ståltillverkningens miljöpåverkande faktorer till luft och vatten	32
Bearbetning	34
Varmbearbetning	34
Värming	34
Smidning	35
Valsning	35
Extrusion	36
Varmbearbetningens miljöpåverkande faktorer	36
Kallbearbetning	36
Kallvalsningens miljöpåverkande faktorer	37

4. MILJÖARBETET

Järn- och ståltillverkningens miljöpåverkan	39
Växande miljömedvetande	39
Att spara på naturresurserna	39
Effektivare energianvändning	40
Arbete för renare luft	40
Vattenrening	41
Skydd av mark	43
Bättre arbets- och omgivningsmiljö	43

5. KORROSION

Varför rostar stål?	47
Korrosionstyper	47
Korrosionsskydd	49
Vad är rostfritt stål?	50

6. MILJÖPÅVERKAN

Arbetet för en bättre miljö	53
Miljöeffekter	54
Växthuseffekt	54
Försurning	55
Övergödning	56
Ozonlageruttunnning	57
Fotokemiska oxidanter och marknära ozon	58
Toxiska effekter	59
Resursutarmning	59
Metaller - nyttiga och farliga	62
Hur man bedömer miljöpåverkan	64
Miljömärkning	64
Hur man gör en livscykelanalys, LCA ...	66

7. STÅLETS POTENTIAL

Stålets potential	71
-------------------------	----

REFERENSER

Litteraturreferenser	72
Webbplatser	73
Jernkontorets utbildningspaket	73

